

1. Memòria de la intervenció arxivística 1996-2000

- **L'empresa. Els productors dels documents**
- **Descripció de la intervenció**
- **Descripció del fons d'acord la norma ISAD (G)**

L'empresa. Els productors dels documents

A l'inici del segle XX, la major part del material elèctric utilitzat en el procés d'electrificació català i espanyol procedia de l'exterior. Tot i així, a Catalunya unes dues dotzenes d'empreses formen aquest subsector. A la pionera –la Societat Espanyola d'Electricitat– la seguirà l'empresa de Planas i Flaquer, la Vivó Torres de Barcelona, La Electricidad, de Sabadell i la Indústria Eléctrica (1896) que serà absorbida per l'alemanya Siemens (1910).

Un dels pioners de l'electrificació a Sabadell fou Joan Brujas Pellisser (1845-1920). Aquest fabricant tèxtil portà a terme, al final del segle XIX, una doble iniciativa: d'una banda, instal·lar una central de producció elèctrica i, d'una altra, fer créixer un taller de construcció de maquinària elèctrica.¹

El 1894 instal·là la seva fàbrica de construccions i reparacions elèctriques per a màquines de corrent continu a la plaça del Duc de la Victòria, en la qual J. Bernabeu treballà com a enginyer director.

El 1897 funda una raó social amb Emilio Frêne i E. Rafael Agazzi anomenada La Electricidad, taller de construccions encarregat de fer estudis, projectes, plànols i instal·lacions en els rams de l'enllumenat elèctric, transmissió de força i telefonia. Per altra part, el negoci de fluid elèctric evoluciona fins a constituir-se una nova empresa: La Energía, l'any 1899.

El 1911 es constitueix la societat anònima La Electricidad,² i aquest mateix any comença la construcció de màquines de corrent altern. El primer Consell d'Administració el presidia Jaume Brutau Manent (fabricant), el director-gerent era Emilio Frêne Monval (enginyer), el vicepresident Joan Brujas Pelliser (comerç) i actuava com a secretari Gabriel Casals Pena (advocat).

L'any 1912 La Electricidad compra a Josep Badía Capdevila i a Pere Turull Comadran uns terrenys en el paratge anomenat "plana de l'Ametller", on es construirà la nova fàbrica.

L'any 1916 es projecta el nou taller destinat a la foneria per a l'autoproveïment de les peces necessàries per a la producció. Es construeix una nau central de 50 metres de

---

¹ Per a més informació podeu consultar Xavier MORENO i Núria JUAN-MUNS. *L'electrificació a Sabadell, 1913-1922*. Sabadell. Treball mecanografiat. També la *Revista Lesa* (Sabadell) de l'any 1937.

² L'escriptura de constitució de la societat fou autoritzada el 9 de febrer de 1911 pel notari José Poal Jofresa, atorgada a Jaime Brutau Manent, Juan Brujas Pelliser, Bartolomé Terradas, Buenaventura Brutau Manent, Juan Fontanet Casalí, Emilio Frêne Monval, Alberto Gontier Therenon i Gabriel Casals Pena (AHS. D3 728/2).

llargada amb més de 13 metres de llum, i dues naus laterals amb una llum de 7 metres. De la memòria que s'adreça a l'Ajuntament l'any 1918 per demanar la formació d'una illa industrial,³ es desprèn que la fàbrica s'emplaça en un solar de la seva propietat i en altres terrenys arrendats, de 8.500 m². En els anys vint i trenta se succeeixen petites ampliacions.

Un cop aconseguida l'autorització de formar una "illa industrial" (1943), es presenta el projecte per als nous tallers (1946) per tal de reunir les seccions de modelistes, foneria, "caldereria", premsa per a xapa i aparellament i el taller pròpiament dit, situat fins aleshores al carrer de Bonavista. El nou taller consta d'un cos central de 16 metres d'amplada per 15 d'alçada i dues naus laterals de 10 metres d'amplada per 11 d'alçada, paral·leles al carrer de Covadonga, amb una llargada de 90 metres. Aquests tallers tenen el mínim de columnes o "pies derechos", tan sols 41, cosa que permet el màxim aprofitament i adequació a les tasques productives de les diferents seccions.⁴

La Electricidad, SA és la més gran de les empreses metal·lúrgiques locals. Altres empreses importants en el ram del metall foren les de Francesc Bas, la de Menna Claramunt i la de Joan Balart. En aquesta època la producció se centra en els motors trifàsics, transformadors, generadors, grups bomba, motors de corrent continu, turbines hidràuliques, quadres de distribució, disjuntors i peces de ferro foses.

A partir del final dels anys cinquanta i començament dels seixanta comencen a constituir-se algunes empreses a Catalunya que esdevindran importants, alhora que empreses de capital local passaran a mans forasteres: serà el cas de La Electricidad, SA, que es convertí primer en Oerlikon Eléctrica, SA i després en Brown Boveri, SA.

El 1962 el suïssos Ateliers de Construction Oerlikon⁵ passen a fer-se càrrec de la majoria de l'empresa, la qual passa a denominar-se Oerlikon Eléctrica, SA.

L'any 1968 es fusionen a Suïssa Brown Boveri i Oerlikon i com a conseqüència es fusionen les seves filials a Espanya. L'empresa canvia de nom: Brown Boveri Oerlikon, SA. La seva activitat és la de fabricació i venda d'equips elèctrics per a la generació, transformació i utilització de l'energia elèctrica. Esdevé, també, el representant a Espanya del grup Brown Boveri. Té la social a Barcelona, la delegació de vendes a Madrid, la fàbrica a Sabadell –amb una plantilla de 260 operaris directes i 240 empleats de la fàbrica i de les oficines tècniques– i delegacions a Barcelona, Bilbao i Gijón.

El 1973 passa a denominar-se Brown Boveri de España, SA. L'any 1975 compta amb una plantilla de 680 persones.

---

³ *Proyecto de modificación del Plano general de Sabadell para la formación de una gran manzana destinada a uso industrial*, (1918). D3 1730/11.

⁴ *Memoria explicativa de las obras para el nuevo Taller...* (1945). D3 1760/36.

⁵ Ateliers de Construction Oerlikon ja participava a Espanya, mitjançant La Electricidad, S.A., en la fabricació de material elèctric.

El 1986 canvia de nom per dir-se Catalana de Maquinaria Eléctrica, SA (CADEMESA).⁶ El president del Consell d'Administració és Pietro Fascione. CADEMESA s'integra en el grup CENEMESA –Constructora Nacional de Maquinaria Eléctrica, SA–⁷ nom que adoptarà l'empresa Westinghouse, SA a partir de 1986.

CADEMESA, juntament amb CENEMESA i CONELEC (antiga General Eléctrica Española), forma part del Grup CENEMESA, grup de fabricants de béns d'equip elèctrics gestionat per la gestora ARBOBYL.⁸ A partir de l'any 1988 entra en crisi fins que la multinacional ABB presenta un pla de sanejament que s'inicia el 1990.⁹

Asea Brown Boveri es constitueix l'any 1988 a partir de la fusió d'ASEA, companyia sueca dedicada a l'electrotècnia en general i a la transmissió d'energia i automatització en particular, i del grup suís Brown Boveri & Co., també especialitzat en electrotècnia, en particular en la generació i transport i electrònica de potència. ABB passa a ocupar la primera posició en el rànquing mundial del sector de l'electromecànica, per davant de Siemens, Hitachi o General Electric.

El Grup ASEA té com a filial a Espanya la companyia Construcciones Eléctricas ASEA de Sabadell, SA (ASEA-CES) arran del conveni, del final de 1967, entre la firma sueca ASEA i la companyia Construcciones Eléctricas de Sabadell, S.A. La nova societat fabrica motors, equips de distribució i equips de control.

ABB s'ha especialitzat en la producció i distribució de productes electromecànics i de transport i automatització industrial. Els segments de negoci –i algunes de les companyies– del Grup Asea Brown Boveri són la generació d'energia (ABB Carbón, ABB Generación), la transmissió d'energia (ABB Subestaciones, ABB Trafo), el transport (ABB Tracción), la indústria (ABB Industria), els serveis (ABB Servicios), la distribució d'energia (ABB Metron) i els motors (ABB Motores).

ABB España, constituïda l'any 1988 per ASEA, SA i BROWN BOVERI, SA (BBC), compta actualment, entre altres, amb les següents companyies: ABB Trafo, ABB Subestaciones, ABB Sistema Industriales, ABB Motores, ABB Service. A la planta de

---

⁶ D'acord amb el *Boletín de la Propiedad Industrial*, es dedica, entre altres qüestions, a "material fijo para ferrocarril, calderería, generadores eólicos y solares, maquinaria nuclear de mantenimiento, motores, turbinas, compresores, prensa, dinamos, alternadores, grupos electrógenos, máquinas eléctricas, aparatos, instalaciones y sus órganos para la producción, la distribución y la utilización de la energía".

⁷ CENEMESA neix l'any 1930. L'any 1972 és absorbida per la multinacional Westinghouse, fins que el 1986 torna a denominar-se CENEMESA, quan no és tan sols una societat dedicada a la fabricació de béns d'equip elèctric, sinó un grup industrial que aplega diverses companyies.

⁸ Segons *Mundo Obrero* (13.12.1989) Arbobylyl és una societat de gestió que no té tecnologia pròpia i que no està disposada a invertir. Vol convertir-se en un mer instrument per al sanejament de les empreses amb diner de l'erari públic, per posteriorment, vendre-les al millor postor.

⁹ La intenció d'ABB és estructurar el grup basat en cinc grans centres de producció: Trápaga i Galindo al País Basc, Reinoso, Còrdova i Sabadell, aquesta última fabricaria aparells de generació.

Sabadell, l'any 1989, hi treballen 350 persones. El pla industrial d'ABB preveu que es redueixi a 217 persones.¹⁰ L'any 1990, la plantilla es redueix a 167 persones, i l'any 1993 a 89.

La fàbrica de Sabadell d'ABB Generación finalitzarà oficialment les seves activitats el desembre de 1998. L'activitat industrial s'haurà traslladat al llarg d'aquest any a la fàbrica que ABB Generación té a Galindo (Biscaia).

L'any 1999 neix la nova companyia global del sector de generació elèctrica, ABB ALSTOM POWER, creada per ABB i ALSTOM.

ALSTOM està especialitzada en les infraestructures de l'energia i el transport. Compta amb sis sectors: energia, transmissió, distribució, transport, conversió d'energia i *contracting*.

El Grup ABB és present en els sectors de transmissió i distribució d'energia, automatització, petroli, gas i petroquímica, tecnologies de construcció i en serveis financers.

El grup ABB decideix vendre's la divisió de generació energètica per concentrar-se "cada cop més en la tecnologia informàtica aplicada a la indústria (TI) i en els serveis".¹¹

La companyia ABB Service, dedicada al manteniment correctiu i preventiu, la reparació i la modificació de màquines elèctriques rotatives, transformadors i sistemes elèctrics per a la indústria en general, és l'única que manté l'activitat a les naus dels carrers de les Tres Creus / Covadonga de Sabadell. A finals de l'any 2000 la fàbrica tanca definitivament les seves portes.

L'any 2000 el grup ALSTOM torna a comprar la participació d'ABB a ABB ALSTOM POWER i la companyia passa a denominar-se ALSTOM Power. ALSTOM ha adquirit gairebé la totalitat de les activitats de producció d'energia d'ABB, a excepció de les activitats nuclears.

Les ubicacions de l'empresa a Sabadell han estat:¹²

---

¹⁰ *La Vanguardia*, 30.12.1989.

¹¹ *Avui*, 2.04.2000.

¹² Per conèixer el detall i més informació de les instal·lacions, es pot consultar l'apartat "Béns immobles" de l'inventari.

1894-1898: plaça del Duc de la Victòria.

1898: c. de la Mina, xamfrà Reixat. Tenia aleshores 16 obrers.

1900: c. de Bonavista (Taller A). Tenia 35 obrers.

1913: ocupació del local anomenat "el Frontón", al c. de les Tres Creus (Taller B)
(caldereria i forja, i posteriorment planxa).

1916-1918: construcció de l'edifici destinat a foneria.

1917: nou taller a Sant Cugat (Taller C) i dependències auxiliars a Barcelona i a Ca
n'Oliver de la Rambla (300 obrers).

1944-1946: construcció d'una nau industrial al c. de Covadonga¹³
Instal·lació d'una bàscula al c. de Covadonga.¹⁴

1945: construcció d'un cobert al c. de Covadonga.¹⁵

1946: construcció d'una nau industrial entre els carrers dels Montcada, Covadonga, Tres
Creus i lateral de la Gran Via.¹⁶

---

¹³ Vegeu AHS, Llicències d'obres, expt. 435/1944. AI 1263.

¹⁴ Vegeu AHS, Llicències d'obres, expt. 636/1944. AI 1265.

¹⁵ Vegeu AHS, Llicències d'obres, expt. 969/1945. AI 1273.

¹⁶ Vegeu AHS, Llicències d'obres, expt. 326/1946. AI 1279.

La relació d'empreses que formen el fons ABB Generació, SA és la següent:

JUAN BRUJAS PELLISSER(1894-1896)

BRUJAS FRÊNE & AGAZZI (1897-1908)

FRÊNE & AGAZZI (1909-1910)

LA ELECTRICIDAD, SA (1911-1962)

OERLIKON ELÉCTRICA, SA (1962-1968)

BROWN BOVERI OERLIKON, SA (1968-1973)

BROWN BOVERI DE ESPAÑA (1973-1986)

CATALANA DE MAQUINARIA
ELÉCTRICA (CADEMESA) (1986-1989)

ASEA BROWN BOVERI (1990-1996.08)

ABB GENERACIÓN DIVISIÓN FABRICACIÓN ESTE
(1996.08-1998.12)

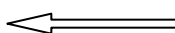
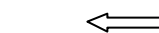
HUBER Y WEGMANN EN COMANDITA
SOCIEDAD ESPAÑOLA OERLIKON (1900-
1903)

HUBER Y CÍA. EN COMANDITA , SOCIEDAD
ESPAÑOLA OERLIKON (1903-1913)

SCHINDLER Y BEHN EN COMANDITA,
SOCIEDAD ESPAÑOLA OERLIKON(1914-1927)

SCHINDLER Y CÍA. EN COMANDITA,
SOCIEDAD ESPAÑOLA OERLIKON (1927-
1966)

SOCIEDAD ANÓNIMA ESPAÑOLA DE
ELECTRICIDAD BROWN BOVERI (1914-1968)

Descripció de la intervenció

El procés d'instal·lació i descripció de la documentació s'ha dut en una primera part a la seu de la mateixa empresa, al carrer de Covadonga, 372 de Sabadell, i a altres dipòsits de l'empresa (quadra del carrer de les Tres Creus i al carrer dels Montcada). La documentació es trobava repartida en diverses dependències, i d'entrada el volum de la documentació no es coneixia amb exactitud, sinó que s'ha anat veient amb l'evolució dels treballs.

El gruix de la documentació es trobava a la sala anomenada Arxiu-copisteria i al pis superior –utilitzat com a vestidors– de la nau destinada a caldereria. També hi havia força documentació en una quadra del carrer de les Tres Creus, propietat de l'empresa, i finalment es va recollir documentació de les oficines tècniques que hi ha en un altell de la nau principal on aleshores es construïen les màquines.

L'estat de l'arxiu en el moment d'entrar a treballar a la mateixa empresa era força anàrquic. La distribució de la documentació reflectia un desallotjament precipitat i desorganitzat de les oficines (si més no, pel que afecta la documentació que hi restà) i un estat caòtic que dificultava identificar clarament qualsevol organització prèvia. També es tenia notícia de destruccions parcials de documentació fetes sense cap instrument de control que ens permetés conèixer-ne l'abast i els criteris aplicats. A aquesta situació s'hi afegia la manca de temps per fer un estudi previ de l'empresa (noms, activitats, organització, etc.), com també la impossibilitat de localitzar cap arxiver de l'empresa (hi havia indicis que, en algunes èpoques, n'hi havia hagut) o, si no, tenir treballant conjuntament amb nosaltres algun treballador veterà de l'empresa. És per això que s'ha anat amb molta cura a l'hora de mantenir i conservar numeracions i ordres originaris, principi d'altra banda elemental en arxivística, i l'inventari s'ha omplert de totes les observacions adients a la comprensió de la situació dels documents al lloc d'on s'han extret.

L'objectiu principal ha estat, doncs, reconstruir de la manera més fidedigna possible l'Arxiu de l'empresa, seguint els principis bàsics d'unitat de l'arxiu, tot i sent conscients de la diferent naturalesa jurídica de les empreses que se succeeixen, respecte al principi de procedència i, en darrer terme, a l'ordre originari dels documents. S'ha procurat, doncs, recuperar íntegrament el fons, en tota la diversitat tipològica i amb l'abast cronològic màxim possible, que és el que ens ha marcat l'empresa (1896-1996). La documentació acaba, doncs, amb la documentació de l'empresa Catalana de Maquinaria Eléctrica, SA (CADEMESA) (1986-1990) i els primers passos de la fàbrica de Sabadell d'Asea Brown Boveri i ABB Generación, SA (1990-1996).

De la intervenció arxivística podem destacar la recuperació i el processament de les sèries documentals en els àmbits següents:

- 1.** La documentació de la Direcció i l'Administració de l'empresa: actes, memòries i balanços, etc. Aquesta documentació s'ha localitzat esparsa per diferents dipòsits.

Representativa de la complexitat del fons és la llarga llista de raons socials que en formen part, ja sigui per la mateixa evolució de l'empresa, ja sigui per les adquisicions, fusions i aliances, amb les herències que comporten que en alguns casos s'incorporen al fons, o pels esdeveniments polítics com ara la col·lectivització en temps de la Guerra Civil.

2. La documentació comptable (principal i auxiliar): majors, diaris, comptes corrents, etc. En total, uns 400 volums extrets de l'Arxiu-copisteria i de la quadra del c. de les Tres Creus.

3. Els expedients de personal: més de 70 unitats d'instal·lació estàndard que s'han extret d'uns arxivadors metàl·lics de l'edifici de la caldereria, que corresponen a personal operari donat de baixa.

4. La documentació referida a l'activitat productiva de l'empresa. Aquesta està formada fonamentalment per:

- a. Comandes (inclou la documentació administrativa, els projectes, el seguiment de la construcció-instal·lació, etc.).
- b. Càlculs i assaigs d'allò projectat.
- c. Correspondència sobre les comandes pròpies.
- d. Reparacions de maquinària instal·lada i altres incidències.
- e. Instruccions de servei.
- f. Normes generades per l'empresa, traduccions tècniques, etc.

El volum documental referent a aquest àmbit de treball és ingent. Cal tenir en compte l'ampli període que abracen les empreses generadores de la documentació (que es tradueix en un gran nombre de comandes de motors, generadors, transformadors, disjuntors, etc.), com també l'important gruix de cada comanda, derivat de l'especificitat dels projectes. Al nombre, cal afegir-hi l'àmbit. Hi ha referències a bona part de les centrals hidroelèctriques (Susqueda, Estany Gento), transformadores i nuclears (Ascó, Vandellòs) de Catalunya, de bona part de l'Estat espanyol i ja per als darrers anys, a projectes a l'estranger (Argentina, els Estats Units, Xina, Grècia, Líbia).

Mentre que la producció fins als anys 50 es pot trobar a la sèrie anomenada "Plànols dels projectes" i de la qual comptem gairebé de manera exclusiva amb documentació gràfica,

pel que fa a la producció del període 1960-1990 es troba a la sèrie "Projectes", "Comandes de transformadors", "Instruccions de serveis" i "Correspondència referent a les comandes".

5. La recuperació de les col·leccions fotogràfiques. En total, s'han recuperat 299 plaques de vidre i unes 17 capsas estàndards amb positius, negatius de cel·lulosa i diapositives de diversos formats. El nombre de positius supera els 3.000. El procés ha inclòs la reconstrucció física de les plaques trencades (aproximadament un 30%) i la recuperació de l'organització originària (vegeu l'apartat Col·lecció fotogràfica).

6. El tractament de l'arxiu tècnic. La documentació gràfica.

De les primeres comandes de l'empresa només ens han restat els plànols. No hem pogut localitzar enlloc la documentació administrativa (correspondència amb el client, ofertes, etc.). El que s'ha conservat és el que hem anomenat "arxiu tècnic" i consistia en 13 grans caixes de fusta (tipus caixa de fil) que contenien 229 carpetes que responien a prop d'un miler de projectes –un projecte inclou els desenvolupaments d'una màquina o les variacions d'una peça–. Aquests plànols abracen una cronologia de 60 anys des de principis de segle. Es van traslladar a l'AHS embalats en 80 paquets. De l'estimació inicial de 24.000 plànols s'ha passat a una més que probable de 75.000.

La instal·lació dels plànols ha estat una tasca costosa des del punt de vista econòmic i laboriosa pel que fa al processament. La instal·lació física ha requerit unes 250 capsas de conservació de 60,5 x 43, que ha permès instal·lar-los en condicions aptes per a la consulta.

S'han respectat les agrupacions realitzades per l'empresa i s'han descrit tot buscant allò comú, atès que cada agrupació respon a un codi que apareix intítulat. Cada agrupació pot contenir 10, 20 o 200, 300 plànols de mides A4, A3 i més grans fins i tot. En un principi, es considerarà aquest grup de documents com una col·lecció factícia. Finalment, però, se li ha atorgat la consideració de sèrie documental per considerar que és el precedent de la sèrie "Projectes".

7. L'hemeroteca

També s'ha processat l'hemeroteca generada pel grup industrial en diverses llengües com el francès, anglès o alemany. La primera de les col·leccions arrenca de 1918 i no presenta interrupcions significatives fins als anys 80. L'hemeroteca de l'empresa ocupa un total de 47 capsas.

L'inventariat del fons ha seguit en tots els casos un procés de neteja en sec (aspiració), identificació, descripció i instal·lació en capsas normalitzades, sempre que això ha estat

possible. Com ja hem dit, sempre que s'ha pogut s'han respectat els principis més elementals de l'arxivística relatius al respecte a la procedència i a l'ordre originari dels documents. Les numeracions factícies s'han expressat entre claudàtors [ ].

La totalitat de la documentació és de 421 volums fora capsas, 1.500 capsas estàndard, 250 capsas que contenen uns 75.000 plànols aproximadament, més les 299 plaques de vidre, més de 3.000 positius fotogràfics, a les quals es poden sumar les 20.000 microfites que es troben a la UPC de Terrassa.

Totes aquestes tasques han significat una important despesa en recursos humans i en materials de conservació al llarg dels anys 1996-2000, assumides pel Patronat de l'Arxiu Històric de Sabadell.

Per últim, allò que cal destacar en l'àmbit estrictament arxivístic ha estat l'ingrés a l'AHS d'un fons d'un sector productiu inèdit, d'una empresa de primer ordre, amb un metratge molt important i de gran complexitat pel que fa a la descripció, i l'esforç intel·lectual d'elaborar un quadre de classificació que tradueix les dimensions del fons i la riquesa de la documentació. En definitiva, una gran aportació a la ja extensa tradició de recuperació d'arxius econòmics de l'AHS.

Persones que han intervingut en el processament dels fons

a) Inicis (abril 1996):

- Mercè Font. Pràctiques de l'Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer (Escola de Biblioteconomia i Documentació), 120 h. aprox. Processament-descripció de la comptabilitat (1896-1960) i tractament de les col·leccions fotogràfiques.

- Eugeni Estopà. Pràctiques del Departament d'Història Moderna i Contemporània de la Facultat de Filosofia i Lletres de la UAB (prof. Ramon Alquézar), 40 h. Inventari/encapsat d'expedients personals i altra documentació.

Ambdós sota la direcció de Joan Comasòlivas.

b) Continuació campanya estiu 1996 (juny-setembre):

Intervenció de Joan Comasòlivas i Antonio Onetti Vera. Amb la col·laboració durant el mes de juliol de Miquel Àngel Rodríguez i Montse Muñoz, estudiants de 1r de batxillerat (etiquetatge, encamisat, encapsat).

c) Campanya tardor 1996-primavera 1997.

Intervenció a càrrec de Jordi Torruella, becari, sota la supervisió de Joan Comasòlivas. Edició de la primera versió de l'inventari.

Amb la col·laboració, durant el mes de febrer de 1997, dels estudiants de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Industrials de Terrassa Antonio Bravo, Eva Martínez, Leví Montes de Oca i Juan Carlos González.

d) Campanya 1999

Ubicació de les capses i els volums en el dipòsit amb els canvis de signatura corresponents, a càrrec d'Albert Taulé.

e) Gener 2000

Revisió i edició de la segona versió de l'inventari, a càrrec d'Albert Taulé amb la col·laboració de Francesc Llonch, becari.

f) Gener-juliol 2000

Processament de la darrera entrada de documentació, instal·lació i descripció dels plànols, actualització del quadre de classificació, elaboració de l'inventari definitiu. A càrrec d'Albert Taulé, amb la col·laboració de Francesc Llonch, becari.

Descripció del fons d'acord la norma ISAD (G)

1. Àrea d'identificació

1.1 Codi de referència

Arxiu Històric de Sabadell (AHS). Fons de l'empresa ABB Generación, S.A. (Sabadell), antiga La Electricidad, S.A..
Fons professionals, comercials i d'empreses.

1.2 Títol

Fons de l'empresa ABB Generación, S.A. (Sabadell), antiga La Electricidad, S.A.

1.3 Dates de producció

1896-1996

1.4 Nivell de descripció

Fons

1.5 Volum de la unitat de descripció

1.500 caps de instal·lació normalitzades (150 ml)
250 caps que contenen 75.000 plànols aproximadament
400 volums fora caps
299 plaques de vidre
3.000 positius aproximadament
20.000 microfiches aproximadament

2. Àrea de context

2.1 Nom del productor

El fons ha estat generat per les diferents raons socials que s'han succeït des de 1896: Brujas, Frêne & Agazzi (1897-1908), Frêne & Agazzi (1909-1910), La Electricidad, SA (1911-1962), Oerlikon Eléctrica, SA (1962-1968), Brown Boveri Oerlikon, SA (1968-1973), Brown Boveri de España (1973-1986), Catalana de Maquinaria Eléctrica (1986-1989), Asea Brown Boveri (1990-1996), ABB Generación, División Fabricación Este 1996.

2.2 Història del grup empresarial

Joan Brujas i Pelliser, al final del segle XIX, porta una doble iniciativa: d'una banda, instal·lar una central de producció elèctrica i, d'altra, establir un taller de construcció de maquinària elèctrica. Aquest segon vessant portarà l'any 1911 a La Electricidad, SA, una de les més grans

empreses locals. La producció se centra en la construcció de motors, transformadors, generadors, turbines hidràuliques, quadres de distribució, disjuntors, etc.

L'evolució de l'empresa passa per l'adquisició per part dels suïssos Oerlikon Eléctrica i per la fusió amb la Brown Boveri. En els darrers anys, la fàbrica forma part del grup ABB España i està especialitzada en el sector de la generació energètica.

2.3 Dates de formació

Les dates de formació s'especifiquen en l'apartat del nom del productor, al costat cada denominació.

2.4 Història de la custòdia

La documentació, malgrat els canvis de denominació i de propietaris, ha restat sempre a l'empresa com a patrimoni propi, majoritàriament a les instal·lacions del carrer de Covadonga de Sabadell en diferents àrees disperses fins a l'ingrés a l'Arxiu Històric de Sabadell.

2.5 Dades sobre l'ingrés

El fons objecte d'aquesta descripció va ingressar a l'Arxiu Històric de Sabadell al llarg de 1996 i 1997. De les converses amb els propietaris, se'n despreguà un contracte de comodat signat el 19 de febrer de 1999 entre el rector de la Universitat Politècnica de Catalunya, el president del Patronat de l'Arxiu Històric de Sabadell i el director general de l'empresa ABB Generación, SA.

En virtut d'aquest comodat la totalitat del fons ingressa a l'Arxiu Històric de Sabadell, excepte la sèrie "Dades tècniques i assaigs", un conjunt de plànols de maquinària i 20.000 microfitxes, que són còpies de seguretat de plànols, que ingressen a la Biblioteca del Campus de Terrassa de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Es fa constar expressament en el contracte de comodat la necessitat d'establir mecanismes que permetin la recuperació de la unitat física del fons.

3. Àrea de contingut i estructura

3.1 Abast i contingut del fons

En general, tots els àmbits de l'empresa estan representats. Alguns a bastament, com és el cas de la secció de Producció, la de Comptabilitat; altres, de manera més parcial, com és el cas de la secció de Direcció, la de Personal, la de Patrimoni. De manera insuficient ho està la secció de Serveis comercials.

3.2 Informació sobre avaluació i tria

L'única tria que s'ha fet sobre el fons ha estat la de relacions comptables sense validar dels anys 80 i 90 per la incertesa informativa que significava. Tampoc van ingressar a l'AHS les publicacions legislatives ni l'hemeroteca no relacionada amb l'àmbit de producció de l'empresa.

3.3 Acreixements

No s'esperen acreixements atesa la fi de les activitats de la fàbrica de Sabadell.

3.4 Sistema d'organització

A pesar dels canvis de propietaris, que podria fer pensar en diferents fons, l'anàlisi de la documentació ha portat a considerar el conjunt com un únic fons. La continuïtat de les funcions és evident i no hi ha cap tall en el sistema productiu, els canvis responen a la lògica evolució de les disciplines. Per tant, el quadre de classificació tradueix l'estructura de l'empresa en els seus trets més generals, a pesar de l'abast cronològic.

S'ha cregut oportú donar entitat a tots els àmbits de l'empresa quan els organigrames i la documentació reflectien la seva importància en el si de l'empresa. És el cas de Garantia i Qualitat, Seguretat i Higiene, Documents d'informació i referència, que apareixen al costat dels àmbits més usuals de Direcció, Fabricació o Serveis comercials. En el cas de Patrimoni, el volum i la importància de la documentació també ha fet que se'l consideri amb entitat pròpia.

La documentació s'ha organitzat mitjançant una classificació que té com a principals àmbits els epígrafs següents:

- Constitució del negoci
- Òrgans de govern
- Accionariat
- Patrimoni
- Finances
- Direcció/gerència
- Personal
- Gestió econòmica
- Garantia i qualitat
- Fabricació
- Serveis comercials
- Seguretat i higiene
- Filials, concentracions empresarials i empreses participades
- Col·lecció fotogràfica
- Hemeroteca
- Documents d'informació i referència

Per conèixer el detall s'ha de consultar el Quadre de classificació i veure el centenar llarg de sèries documentals que hi apareixen i el seu abast cronològic. Les dates donen compte de l'evolució de l'organització de l'empresa i certifiquen l'aparició o la desaparició d'aspectes dins l'empresa com poden ser la Seguretat i la Higiene, la Garantia i la Qualitat, la Reglamentació del treball o la Informàtica.

4. Àrea de condicions d'accés i ús

4.1 Estatus legal

Documentació d'origen privat cedida a l'Arxiu Històric de Sabadell i a la Universitat Politècnica de Catalunya en comodat.

4.2 Condicions d'accés

L'accés a la documentació és lliure, excepte per a la documentació amb una antiguitat menor a 10 anys que necessita l'autorització de l'empresa.

La consulta de la documentació que contingui dades personals estarà supeditada a la reglamentació vigent.

4.3 Drets i condicions de reproducció

La reproducció de documents d'una antiguitat inferior a vint anys necessita l'autorització de l'empresa. Per altra part, la reproducció de documents s'ha de dur a terme d'acord amb les normes de reproducció de documents de l'Arxiu Històric de Sabadell.

4.4 Llengua dels documents

Les llengües en què es troben els documents són el català, castellà, francès, anglès i alemany.

4.5 Característiques físiques

La documentació en general presenta un bon estat de conservació, si bé cal tenir present l'existència de fotocòpies, des dels anys 60.

4.6 Instruments de descripció

S'ha elaborat l'inventari de tota la documentació.

5. Àrea de documentació relacionada

5.1 Localització dels originals

L'Arxiu Històric de Sabadell conserva tota la documentació original del fons, excepte la sèrie "Càlculs i assaigs" i un conjunt de plànols que es troba a la Biblioteca del Campus de Terrassa.

5.2 Existència de còpies

No hi ha reproduccions de la documentació en altres suports, més enllà de la lògica existència de còpies a les diferents seus del grup industrial.

5.3 Unitats de descripció relacionades del mateix arxiu

A l'Arxiu Municipal de Sabadell es troben les llicències urbanístiques relacionades amb les instal·lacions i les activitats de l'empresa. També en el fons municipal es poden trobar les dades sobre l'activitat industrial i la relació amb l'administració local.

A l'hemeroteca es troba la *Revista LESA: La Electricidad, EC. Butlletí del Comitè del Taller UGT, CNT (1937)* i *LESA: revista de La Electricidad, E.C. Construcciones Electro-Mecánicas (1937)*.

5.4 Unitats de descripció relacionades en d'altres arxius

A la Biblioteca del Campus de Terrassa de la Universitat Politècnica de Barcelona es custòdia la sèrie "Càlculs i assaigs", un conjunt de plànols de maquinària i 20.000 microfíxes, còpia de seguretat de projectes. El Departament d'Enginyeria Elèctrica del mateix Campus compta amb part de la biblioteca tècnica de l'empresa i publicacions periòdiques del Grup ABB.

A l'Arxiu Històric de CCOO de Catalunya (Barcelona) hi ha documentació lliurada per la Secció Sindical de CCOO d'Asea/Ces relativa a qüestions de Seguretat i Higiene, Plus Familiar, Règim intern, Personal, entre els anys 1957-1982.

5.5 Bibliografia

Xavier MORENO i Núria JUAN-MUNS. L'electrificació a Sabadell, 1913-1922. Sabadell (1992). Treball mecanografiat.

7. Àrea de control de la descripció

7.1 Nota de l'arxiver

La confecció de l'inventari l'han portada a terme els tècnics Joan Comasòlivas, Albert Taulé i Jordi Torruella, amb la col·laboració d'Antonio Onetti. Han pres part en els treballs de processament les persones següents: Antonio Bravo, Eugeni Estopà, Mercè Font, Juan Carlos González, Francesc Llonch, Eva Martínez, Leví Montes de Oca, Montse Muñoz, Miguel Ángel Rodríguez.

7.2 Dates de la descripció

Els treballs s'han succeït des del mes d'abril de 1996 fins el juliol de 2000.